

KURBAN

Kurbanın Tarifi ve Kurban Kesmenin Hükümü

Kurban, lügatlere göre **“yaklaşmak”** manasına gelmekte ve Allah yolunda malın, canın, her şeyin feda edilebileceğini, Allah’a teslimiyeti ve O’na karşı şükür hisleriyle dolu olmayı ifade etmektedir. Dini bir terim olarak kurban ise, ibadet maksadıyla belirli vakitte belirli şartları taşıyan bir hayvanı usulünce kesmek, ya da bu şekilde kesilen hayvanın adıdır.

Kurban kesmek, Kitap, Sünnet ve icmâ-ı ümmet ile sabittir. Kur’ân-ı Kerîm’in, *“Rabbın için namaz kıl ve kurban kes”* (Kevser Suresi, 108/2) mealindeki ayetle, bildiğimiz kurbanı işaret ettiği hususunda İslâm ulemasının çoğunluğu aynı görüştedir. Peygamber Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem de, İbn Mâce’de ve Müsned’de geçen bir hadis-i şerifte *“İmkânı olup da kurban kesmeyen bizim namazgâhımıza yaklaşmasın”* (İbn Mace, Edahi, 2) buyurmuştur. Bu ve benzeri naslardan hareket eden Hanefî fukahâsı kurban kesmenin vâcib olduğu kanaatine varmışlardır. Ayrıca hadis kitaplarında yer alan rivayetler incelendiğinde, Peygamberimizin (s.a.s.) kurbanın meşru kılındığı yıl olan hicretin ikinci yılından sonra vefatına kadar hiç aksatmadan, her yıl kurban kestiği ifade edilmektedir. (Tirmizi, Edahi,11)

Kurban Yerine Sadaka Verilebilir mi?

Allah’a yaklaşmak için bir yol olan kurban, özellikleri tesbit edilmiş bir hayvanı belli bir vakitte, ibâdet maksadıyla ve usûlüne uygun olarak kesmek demektir. Onun formatı Allah tarafından ortaya konmuştur ve insanların o ibadet yerine başka bir ibadeti ikame etmeye ya da onun şeklini değiştirmeye hakları yoktur.

Kur’an- Kerim, Mâide Suresinin 27-29. ayetlerinde bize, Hazreti Adem’in iki çocuğunun kıssasını anlatır: Cenabı Allah buyurur ki, *“Onlara Âdem’in iki oğlunun gerçek olan haberini oku: Onların her ikisi birer kurban takdim etmişlerdi de birininki kabul edilmiş, öbürününki kabul edilmemişti. Kurbanı kabul edilmeyen, kardeşine: “Seni öldüreceğim” dedi. O da: “Allah, ancak müttakilerden kabul buyurur, dedi. Yemin ederim ki, sen beni öldürmek için el kaldırsan da, ben seni öldürmek için sana el kaldırmam. Çünkü ben âlemlerin Rabbi Allah’tan korkarım. (Öyle bir şey yaparsan) dilerim ki sen, kendi günahınla beraber benim günahımı da yüklenesin de cehennemliklerden olasın. Zalimlerin cezası işte budur!”*

Kâbil, koyun kesmeye yanaşmamış, ürünün iyi kısmından kurban etmeye de kıyamamış ve kıymetsiz başaklardan oluşan bir demeti kurban olarak arz etmişti. Hâbil, beğendiği bir koyunu kurban etmişti. Hâbil’in kurbanı kabul görmüş, Kabil’inki ise adeta yüzüne çarpılmıştı. İşte, daha o

dönemde, insanoğlu Allah'ın koyduğu ibadet kurallarına kendi mantığını ve tasarruflarını karıştırmaya başlamış, kurbanı kendi manasından çıkarıp onu bir uzaklık sebebi haline getirmişti.

Evet, ibadetler "taabbudî"dir; yani, onları Allah emrettiği için, O'nun istediği zamanda, O'nun gösterdiği şekilde ve O'nun rızasını kazanmak niyetiyle yaparsak ya da sırf Allah yasakladığı için bazı şeylerden sakınırsak, işte o zaman o amelimiz ibadet hükmüne geçer. Kur'an nasıl getirmiş, Peygamberimiz nasıl göstermişse aynen öyle koruyup uyguladığımız, onlarda değişikliklere, artırma ve eksiltmelere girmediğimiz, Peygamberimiz tarafından öğretilen şekline dokunmadığımız sürece ibadetlerimiz ibadet olarak kalır.

Kurban, Hiçbir Kazanç Vesilesi Olamaz

İslam âlimleri, genel anlamda ibadetlerle ilgili ayet ve hadislerden hareketle, kurbanın da mali bir ibadet olması cihetiyle, kesilen kurbanın etinin veya faydalanılabilecek herhangi bir organının kazanç sağlamak için satılamayacağı, satılırsa da satış bedelinin mutlaka tasadduk edilmesi gerektiği görüşündedirler. Buna göre, kurban etinin, derisinin ve sakatatının da dünyevi bir menfaat sağlamak için satılması caiz değildir. Hatta kurbanın ücretle kestirilmesi durumunda kurbanın etinin veya kesilen hayvanın iktisadi değerı olan herhangi bir parçasının ücret olarak verilmesi de caiz değerildir. Yani kurbanın tümünün ibadet amacına uygun olarak değerlendirilmesi gerekir.

Hangi Hayvanlar Kurban Olarak Kesilebilir?

Hac suresinin 34. ayetinde, bütun semavi dinlerde kurban ibadetinin mevcut olduğu açık bir şekilde ifade edilirken, bu ayette aynı zamanda, kurbanın hangi hayvanlardan kesilebileceğine de açıklık getirilmiştir. "*Biz her ümmete kurban ibadeti koyduk ki, (Allah'ın) kendilerine rızık olarak verdiği "en'am" (diye isimlendirilen) hayvanlardan bazıları üzerine Allah'ın adını ansınlar. Zira ilahınız bir tek ilahtır; siz de (İbrahim ve İsmail'in teslim olduğu gibi) O'na teslim olun. (Ey Muhammed!) Saygı ile itaat edenleri müjdele.*" (Hac Suresi, 22/34). Buna göre, kurban olarak kesilebilecek hayvanın, Arapça'da "behimetu'l- en'am" diye ifade edilen hayvanlardan olması gerekir. Bu hayvanlar da, tek tırnaklı olmayan, ota beslenen ve geviş getiren ehli hayvanlar olup, deve, sığır, manda, koyun ve keidir.

Kurban, Dinin şeâirindedir

"*Kurbanlık büyükbaş hayvanları da size Allah'ın şeâirinden kıldık!*" (Hac Suresi, 22/36)

Görülünce ve haklarında düşünülünce Allahu Teâlâyı hatırlatan, onlara saygı göstermeye ve kulluk vazifelerini onlar vesilesiyle yapmaya davet edildiğimiz şeylere “şêâir” denir. Allahu Teâlâ, Kur’ân-ı Kerîm’de meâlen buyurur ki: *“Bu böyledir. Artık kim Allah’ın şêâirini tazim ederse, şüphe yok ki bu (hürmet), kalblerin takvâsındandır.”* (Hac Suresi, 22/32) Kur’ân-ı Kerîm, Ka’be-i Muazzama, Peygamber Efendimiz (aleyhissalâtü vesselâm) ve namaz şêâirin en büyükleridir. Şêâirullahı sevmek demek, Kur’ân-ı Kerîmi, Peygamber Efendimizi (sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem), Ka’be’yi ve namaz gibi ibadetleri, hattâ Allahu Teâlâyı hatırlatan her şeyi sevmek demektir. Bunlara gösterilen saygı da, onlar hakkındaki kusurlar da, Allah’a karşı yapılmış sayılır.

Kurban Kesmenin Fazileti ve Sevabı

“Allah'a, (kurban olarak) kan akıtmaktan daha sevgili bir amel yoktur ve o (kurban), kıyamet günü gelecektir.” (Neylü'l-Evtar, 5/108)

“Âdemoğlu Kurban Bayramı gününde kan akıtmaktan daha sevimli bir iş ile Yüce Allah'a yaklaşabilmiş değildir. Kurban olarak kanını akıttığı hayvan kıyamet günü boynuzları, ayakları ve kolları ile gelecektir. Akan kan yere düşmeden önce Yüce Allah katında yüksek bir makama erişir. O bakımdan gönül hoşnutluğu ile kurbanınızı kesiniz.” (İbn-i Mace, Edahi 3)

“Resulullah aleyhissalâtu vesselâm'ın ashabı: “Ey Allah'ın Resulü dediler, bayram günü kesilen şu kurban nedir?” “Bu babanız İbrahim aleyhisselâm'ın sünnetidir” buyurdular. Ashab: “Peki, kurban kesmede bize ne gibi sevap var ey Allah 'ın Resûlü!” dediler. “Kurbanın her bir kılı için bir sevap” buyurdular. Ashab tekrar: “(Kesilen kurban, koyun kuzu gibi) yünlü ise ey Allah'ın Resûlü (sevap nasıl olacak)?” diye sordular. Aleyhissalâtu vesselam: “Yünün her bir kılı için de bir sevap var!” buyurdular.”

Hem o Rahman'ın nihayetsiz rahmetinden uzak değil ki, nasıl vazife uğrunda, mücahede işinde telef olan bir nefere şehadet rütbesini veriyor ve **kurban olarak kesilen bir koyuna, Âhirette cismanî bir vücud-u bâki vererek Sırat üstünde, sahibine burak gibi bir bineklik mertebesini vermeye mükâfatlandırıyor.** Öyle de, sâir zîruh ve hayvanatın dahi, kendilerine mahsus vazife-i fitriyye-i Rabbâniyyelerinde ve evâmir-i Sübhâniyyenin itaatlerinde telef olan ve şiddetli meşakkat çeken zîruhlardan, onlara göre bir çeşit mükâfat-ı ruhaniyye ve onların istidadlarına göre bir nevi ücret-i mâneviyye, o tükenmez hazine-i rahmetinde baîd değil ki bulunmasın.

“Hayvanın iyi ve güzelini kurbanlık olarak seçin, çünkü o, sırat köprüsünde size bineklik yapacaktır.”

Kurban İbadetinin İfade Ettiği Mana

“Onların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır; fakat O'na sadece sizin takvânız ulaşır. Sizi hidayete erdirdiğinden dolayı Allah'ı büyük tanıyasınız diye O, bu hayvanları böylece sizin istifadenize verdi. (Ey Muhammed!) Güzel davrananları müjdele!” (Hac, 37)

Kurban bayramı, Hanîf İslam dininin önderleri olan peygamberin anılarını tazelemek, Allah uğruna canı ve malı feda etmek, bu yolda sabır ve metanet göstermek konusunda onları örnek almak anlamları taşır. (Dihlevî, Hucetullâhi'l-Bâliğa, 2/92-93).

Udhiyye kurbanı, kesen kişi için de adeta kendi nefsi yerine sembolik olarak kesilmektedir ve sanki kendi canını Allah için kurban etmiş gibi bir mana ifade etmektedir. Tıpkı bu kurbanım gibi, yani bir dakika önce canlı, bir dakika sonra ölü olan kurbanım gibi, ben de hem hayatım, hem de ölümüm itibariyle hep sana aitim. Hayata senden geldiğim gibi, ölüm sonrası da yine sana gidiyorum, demektir.

Kurban Kesmenin Hikmetleri

Her şeyden önce şu hakikat bilinmelidir ki, ibadetler Allah emrettiği için yapılır. Ancak Allah'ın emri ile yapılan ibadetlerde de bildiğimiz bilemediğimiz sayısız hikmetler vardır.

Kurban ibadeti yerine getirilirken, Allah'ın yüce adının zikredilmesi, yeryüzünde mevcut bütün hayvanların Allah'ın mülkü olup sırf rahmet eseri olarak insanların istifadesine verilmiş olduğunun bilinmesi ve o şuurla bu ibadetin yapılması emredilmektedir.

Kurban, Allah'ın rızasını kazanma yolunda bir kahramanlık, fedakârlık, hasbîlik ve teslimiyetin ifadesidir. Bu teslimiyet ve hasbîlik, Hz. İbrahim ve İsmail ile zirveleşerek sembolleşmiştir.

Kurban, Allah'a teslimiyet ruhunu geliştirir. Böylelikle insan hakikî kulluk tavrını takınır, şükür vazifesini yerine getirmeye çalışır; Allah'a yaklaşır, kurban onun kurbiyetine bir vesile teşkil etmiş olur.

Ayrıca kurbanın sosyal hayata bakan hikmetleri vardır. Kurban; toplumda kardeşlik, yardımlaşma, fedakârlık ve dayanışma ruhunu mayalar ve geliştirir. Toplumda adaletin gelişmesine yardım eder. Toplum katmanları arasındaki uçurumların aşılmasına ve değişik seviyelerdeki ferdlerin birbirlerinin halini tanıyıp ilgilenmelerine ve kaynaşmalarına ciddî katkıda bulunur.

Kurban, zengini, malını Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için vermeye alıştıtır. Yardımlaşmaya teşvik eder ve yardımlaşmanın zevkini

vicdanına duyurur. Böylelikle onu cimrilik hastalığından, dünya malına tutkunluktan kurtarır.

Kurban, fakirin de varlıklı kullar vasıtasıyla Allah'a şükretmesine vesile olur. Fakir insan, kurban sayesinde dünya nimetlerinin yeryüzündeki dağılımı konusunda karamsarlık ve düşmanlıktan kendisini kurtarır ve içinde yaşadığı toplum tarafından görülüp-gözetildiğini hisseder.

Kurbanı Hizmete Dönüştürme

Her sene, takdire şayan bir aşk u iştihakla kurban mevsimini de kollamaya başladılar. Kurban vacibini eda etmenin yanı sıra, güçleri yetiyorsa, bütün aile fertleri adına ayrı ayrı bağışta bulundular; bu ibadeti nafîle kabilinden birkaç defa katlayarak sevabını geçmişlerinin ruhuna hediye yolladılar. Adeta, muhtaç kimselere hiç olmazsa bayramda et yedirebilmek ve elde edilen derilerle fakir talebelerin bir kısım ihtiyaçlarını görebilmek için yeni yeni vesileler ihdas ettiler. Belli bir dönemde nasıl para himmet edip okullar, yurtlar, kurslar açmışlarsa; ya da elinden tutulması gereken öğrenciler için burs mükellefiyeti altına girmişlerse.. girmiş ve yaptıkları taahhüdü ciddi bir vefa hissiyle bir borç gibi ödemişlerse; hatta bazıları itibarıyla belki başkasına borçlanma pahasına bu dine sadakat borcunu ifâ etmeye çalışmışlarsa, kurban mevsiminde de ayrı bir himmet yarışına giriştiler.

Ben şimdi o hakiki bayramlardan ve mübarek koşuşturmalardan mahrûmum; fakat, o tatlı günleri her zaman hayırla yâd ediyorum. Her kurban bayramında “kurban, deri, et, bağırsak...” deyip Allah rızası ve muhtaçların hatırları için onur ve gururumuzu ayaklarımız altına aldığımız o şirin zaman dilimlerini hicranla anıyorum. Bir yönüyle, şartlar artık eskisi gibi olmasa da, hâlâ aynı halis niyetle ve temiz duygularla oradan oraya mekik dokuyan bahtiyar ruhları hayranlıkla tahayyül ediyorum.

Sen her sene aynı mevsimi bekleyeceksin, bayramı iple çekeceksin.. önce enaniyetini, gururunu, onurunu, makamını, mansıbını, rütbeni ve pâyeni kurbanlık bir koç gibi yatırıp dava şuuruyla kesip atacaksın.. sonra sırf rıza-yı ilahî için insanlara el açacak “Allah aşkına bir-iki kurbanla da siz katkıda bulunun!” deyip başkalarını da hayra sevk edeceksin.. bayram günlerinde de hayvan boğazlayacak, deri tuzlayacak, işkembe ayıracak ve bağırsak düğümleyeceksin... bunların hiçbiri gösteriş için yapılabilecek şeyler olamaz.

Ancak ahirete iman edersen, vesile olduğun kurbanların Sıratı geçmen için bir burak olabileceğini umarsan ve o gayretlerinin ebediyet adına vaadettiği neticeleri ötede eksiksiz bulacağına inanırsan, işte o zaman kan ter içinde bir ahiret şöleni yaşayabilirsin. Evet, o yorucu ve

nefse zor koşturmacalar, inancın sayesinde senin için riyasız bir hizmetin rekabetsiz yarış şöleni halini alır. Kur'an-ı Kerim'in "*İşte yarışacaklarsa insanlar, bu cennet devletine konmak için yarışınlar!*" (Mutaffifin, 83/26) buyurduğu müsabakanın yolu açılır.

Şu kadar fakir müslüman en azından bir bayram günü yardım bekliyor. Afrika incileri sizden uzanacak elleri intizar ediyor; senede bir de olsa et yiyebilmenin ümidiyle yolunuzu gözlüyor. Hususiyle Doğu'da ve Güneydoğu'da sizin samimiyetinize gönülden inanan kardeşleriniz, onları bu sene de unutmayacağınız recasını besliyor. İşte, sizin için eşsiz bir yarış kulvarı.. öyleyse, bu cennet devletine konmak için yarışmalı değil misiniz?..

Allah Teâlâ şimdiye kadar bu hususta cehd ü gayret ortaya koyan arkadaşlarımızın sa'ylerini meşkur eylesin; bizi de mağfuründen kılsın, kalblerimizi kaydırmamasın, İslam'da sabit kadem etsin. İmkânım olsa ve şartlar da el verse, ben yine aynı faaliyetlerin içinde bulunmak, hiç olmazsa o samimi insanların arasında süpürgeci olmak isterdim; eski (estağfirullah hiç eskimeyen) günlerde olduğu gibi, hiçbir şey yapamazsam bile geceyi ve herkesin istirahatına çekilmesini bekler, akşama kadar uhrevî sahnelere ev sahipliği yapan bahçeyi temizlerdim.

Kurban bayramında talebeye himmet elini uzatmak için maddî-manevî gayretten geri kalmayan arkadaşlar, o anda Arafat'ta ve Müzdelife'de olan kimselerin sevabına denk, belki de daha çok sevab kazanmış olabilirler. Zira hacdakilerin himmeti şahsî, burada bulunanlarınkı ise içtimaî; orada şahsî füyuzatın artırılması, burada ise bir milletin yeniden ihyâsı söz konusudur.